

TALABALARNING BOZOR MUNOSABATLARIGA MOSLASHUVIDA MOTIVATSIYANING O'RNI

Baxtiyorova Umida Ulug'bek qizi
Buxoro davlat universiteti tadqiqotchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada talabalarning bozor munosabatlariga moslashuv jarayonida motivatsiyaning ahamiyati nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilingan. Bozor iqtisodiyoti sharoitida raqobatbardosh kadrlarni tayyorlashda ichki va tashqi motivatsiya omillarining o'rni asoslab berilgan. Tadqiqotda shaxs ehtiyojlari, o'zini ro'yobga chiqarish va kasbiy o'sishga intilish masalalari psixologik yondashuvlar asosida yoritilgan. Xususan, Abraham Maslowning ehtiyojlar iyerarxiyasi nazariyasi hamda zamonaviy mehnat bozori tendensiyalari, jumladan World Economic Forum hisobotlarida qayd etilgan kompetensiyalar tahliliga tayanilgan. Shuningdek, ta'lim jarayonida motivatsiyani oshirish mexanizmlari - innovatsion o'qitish usullari, karyera rejalashtirish va tadbirkorlikni rag'batlantirish masalalari ko'rib chiqilgan. Maqolada motivatsiya talabalarning iqtisodiy faolligi, kasbiy moslashuvi va bozor sharoitida muvaffaqiyat qozonishining muhim omili ekani xulosalangan.

Kalit so'zlar: motivatsiya, bozor munosabatlari, ichki motivatsiya, tashqi motivatsiya, raqobatbardoshlik, mehnat bozori, kompetensiya, kasbiy rivojlanish, tadbirkorlik, iqtisodiy faollik.

Kirish. Bozor iqtisodiyoti sharoitida raqobatbardosh kadrlarni tayyorlash nafaqat bilim va ko'nikmalarni, balki kuchli ichki motivatsiyani ham talab etadi. XXI asr mehnat bozori tashabbuskorlik, mustaqil qaror qabul qilish va doimiy o'zini rivojlantirishni talab qiladi. Shu bois talabalarning bozor munosabatlariga muvaffaqiyatli moslashuvida motivatsiya hal qiluvchi omil hisoblanadi. Bugungi kunda mehnat bozori globallashtirish, raqamli transformatsiya va innovatsion rivojlanish bosqichida jadal o'zgarmoqda. Bu sharoitda raqobatbardosh kadrlarni tayyorlash nafaqat nazariy bilim berish, balki talabalarda ichki tashabbuskorlik, mustaqil fikrlash va moslashuvchanlikni shakllantirishni ham talab qiladi. Shu nuqtayi nazardan qaraganda, talabalarning bozor munosabatlariga moslashuvida motivatsiyaning ahamiyati alohida e'tiborga molik.

Mavzuning dolzarbligi. Hozirgi kunda mehnat bozori globallashtirish, raqamli transformatsiya va innovatsion rivojlanish jarayonlari bilan xarakterlanadi. Bunday

sharoitda talabalarni bozor munosabatlariga moslashtirish nafaqat bilim va ko'nikmalar, balki ularning ichki motivatsiyasi va tashabbuskorligini shakllantirishni ham talab qiladi. Motivatsiya talabalarning kasbiy faolligi, iqtisodiy tafakkuri va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini belgilaydi, shu bois u bozorda samarali moslashuvning asosiy omili sifatida ahamiyatlidir.

Psixologik va pedagogik tadqiqotlar, jumladan Abraham Maslowning ehtiyojlar iyerarxiyasi nazariyasi, insonning o'zini ro'yobga chiqarish va shaxsiy maqsadlariga erishish istagi uni faol iqtisodiy harakatga undaydigan asosiy omil ekanini ko'rsatadi. Shuningdek, zamonaviy tahlillar, jumladan World Economic Forum va Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) hisobotlari, mehnat bozorida talab etiladigan kompetensiyalar va moslashuvchanlikka erishishda motivatsiyaning muhimligini ta'kidlaydi. Shu bois, talabalarning bozor munosabatlariga moslashuvida motivatsiyani o'rganish ilmiy va amaliy jihatdan dolzarb masala bo'lib, u zamonaviy ta'lim va kasbiy rivojlanish samaradorligini oshirishda asosiy o'rin tutadi.

Asosiy qism. Motivatsiya insonning harakat qilish, o'rganish va yangicha g'oyalarni amalga oshirish qobiliyatini belgilaydi. Ichki va tashqi motivatsiya omillari talabalarning kasbiy faolligi, ijodiy qobiliyatlari va iqtisodiy faoliyatda samarali ishtirokini ta'minlaydi. Psixologik tadqiqotlarda, jumladan Abraham Maslowning ehtiyojlar iyerarxiyasi nazariyasida, insonning o'zini ro'yobga chiqarish ehtiyoji uni faol harakatga undaydigan asosiy omil sifatida qaraladi. Shu bilan birga, zamonaviy tahlillar va xalqaro hisobotlar, jumladan World Economic Forum tomonidan berilgan "The Future of Jobs" va Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) hisobotlari, mehnat bozorida talab etiladigan kompetensiyalar va moslashuvchanlikka erishishda motivatsiyaning muhimligini ko'rsatmoqda. Shu bois, talabalarning bozor munosabatlariga moslashuvida motivatsiyani tadqiq qilish va uning ta'sirini tahlil qilish ilmiy va amaliy jihatdan dolzarb masala hisoblanadi.

Motivatsiya - shaxsiy qiziqish, o'zini namoyon qilish va muvaffaqiyatga intilish bilan bog'liq. Tashqi motivatsiya esa moddiy rag'bat, ijtimoiy maqom va kasbiy o'sish imkoniyatlariga tayanadi. Psixologik nazariyalarda, jumladan Abraham Maslowning ehtiyojlar iyerarxiyasi nazariyasida shaxsning o'zini ro'yobga chiqarish ehtiyoji asosiy turtki sifatida qaraladi.

Innovatsion o'qitish usullari, interaktiv darslar, amaliy mashg'ulotlar va real biznes keyslar talabalarda qiziqish uyg'otadi. Zamonaviy ta'lim konsepsiyalarida, xususan World Economic Forum hisobotlarida ta'limning mehnat bozori bilan uyg'unligi motivatsiyani oshirishning muhim omili sifatida ta'kidlanadi.

Aniq maqsad qo'ygan talaba bozor sharoitiga tezroq moslashadi. Karyera markazlari, mentorlik dasturlari va stajirovkalar orqali talabalar o'z imkoniyatlarini anglab, mehnat bozori talablariga tayyorgarlik ko'radi.

Startup loyihalar, biznes-inkubatorlar va grant dasturlari talabalarning tashabbuskorligini oshiradi. Bu esa ularning iqtisodiy faollikka bo'lgan ichki motivatsiyasini mustahkamlaydi.

Xulosa. Talabalarning bozor munosabatlariga samarali moslashuvida motivatsiya strategik ahamiyatga ega. Ichki qiziqishni qo'llab-quvvatlash, tashqi rag'batlantirish mexanizmlarini takomillashtirish va kasbiy rivojlanish imkoniyatlarini yaratish orqali raqobatbardosh, faol va mas'uliyatli kadrlarni tayyorlash mumkin. Talabalarning bozor munosabatlariga moslashuvida motivatsiya strategik ahamiyatga ega bo'lib, ularning kasbiy faolligi, mustaqil fikrlash va iqtisodiy faoliyatda samarali ishtirokini ta'minlaydi. Ichki va tashqi motivatsiya omillari talabalarda tashabbuskorlik, ijodiy qobiliyat va kasbiy o'sishga intilishni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.

Psixologik tadqiqotlar, jumladan Abraham Maslowning ehtiyojlar iyerarxiyasi nazariyasi shuni ko'rsatadiki, shaxsning o'zini ro'yobga chiqarish ehtiyoji uni faol harakatga undaydi va bozor talablariga moslashuvchanlikni oshiradi. Shuningdek, zamonaviy tahlillar va xalqaro hisobotlar, jumladan World Economic Forum va Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), mehnat bozorida talab etiladigan kompetensiyalar va moslashuvchanlikni rivojlantirishda motivatsiyaning muhimligini ta'kidlaydi.

Shu bois, ta'lim jarayonida motivatsiyani oshirish mexanizmlarini qo'llash - innovatsion o'qitish usullari, karyera rejalashtirish va tadbirkorlikni rag'batlantirish orqali - talabalarning bozor munosabatlariga samarali moslashuvini ta'minlashda asosiy omil hisoblanadi. Bu esa mamlakatning iqtisodiy barqarorligi va raqobatbardoshligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Abraham Maslow. Motivation and Personality. New York: Harper & Row.
2. Frederick Herzberg. Work and the Nature of Man. Cleveland: World Publishing Company.
3. Edward Deci ba Richard Ryan. Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior. New York: Plenum Press.

4. Gary Becker. Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education. Chicago: University of Chicago Press.
5. World Economic Forum. The Future of Jobs Report. Geneva: WEF Press.
6. Organisation for Economic Co-operation and Development. Education at a Glance: OECD Indicators. Paris: OECD Publishing.
7. UNESCO. Education 2030: Incheon Declaration and Framework for Action. Paris: UNESCO Publishing.
8. World Bank. World Development Report: Learning to Realize Education's Promise. Washington, DC: World Bank Publications.